МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МОРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий морський гуманітарний інститут (ННМГІ)

Кафедра практичної психології

Методичні рекомендації до практичних занять
з дисципліни

ПСИХОЛОГІЯ ЕКСТРЕМАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МОРЕГОСПОДАРСЬКИЙ ГАЛУЗІ

Одеса 2022

Методичні рекомендації до практичних занять
з дисципліни «**Психологія екстремальної діяльності в морегосподарський галузі**»
підготовка здобувачів рівня вищої освіти - магістр
Галузь знань – 05. Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність - 053. Психологія
Освітньо-професійна програма - «Практична психологія морегосподарської галузі»

Розробник:
Бондаревич С.М., доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри «Практична психологія» Навчально-наукового морського гуманітарного інституту (ННМГІ) Одеського національного морського університету.
Рецензент: Чумаєва Ю.В., в.о. завідувача кафедри «Практична психологія», кандидат психологічних наук, доцент кафедри «Практична психологія» Навчально-наукового морського гуманітарного інституту Одеського національного морського університету

Методичні рекомендації до написання дисципліни «**Психологія екстремальної діяльності в морегосподарський галузі**»
схвалено на засіданні кафедри «Практична психологія» (*Протокол № 4 від «30» жовтня 2022 року.)*
Затверджено навчально-методичною комісією Навчально-наукового морського гуманітарного інституту Одеського національного морського університету
(*Протокол № 4А від 30.10. 2022р.)*

© Бондаревич С.М. (КПП), ОНМУ, 2022 рік

Анотація.

Навчальна дисципліна «**Психологія екстремальної діяльності в морегосподарській галузі**» призначена для вивчення студентами закономірностей взаємодії особистості з професією, особливостей психологічного супроводження професійного становлення особистості в діяльності в екстремальних умовах, надзвичайних ситуаціях та забезпечення умов для ефективної професійної діяльності **в морегосподарській галузі**.

Передумови для вивчення дисципліни: психофізіологія, загальна психологія, вікова фізіологія та валеологія, вікова психологія, соціальна психологія, диференціальна та клінічна психологія, педагогічна психологія, соціальна психологія, психодіагностика, психологія праці.

Предмет курсу «Психологія екстремальної діяльності в морегосподарській галузі»: вивчення студентами закономірностей взаємодії особистості з професією, особливостей психологічного супроводження професійного становлення особистості в діяльності в екстремальних умовах, надзвичайних ситуаціях та забезпечення умов для ефективної професійної діяльності **в морегосподарській галузі**.

Метою навчальної дисципліни є:

формування знань про психологію екстремальної (граничної) поведінки людини, екстраполяція на них психологічних знань про особистість, групову поведінку, психофізіологічні та нейродинамічні своєрідності психічних змін; вмінь самостійно здійснювати психодіагностичну і консультативну роботу з особами, що пережили екстремальні, психотравмуючі ситуації; вмінь відповідально здійснювати психологічне супроводження екстремальної професійної поведінки та корекцію її наслідків **в морегосподарській галузі**.

Завданнями дисципліни

є можливість надавати кваліфіковану психологічну підтримку при професійному самовизначенні, подоланні труднощів професійної діяльності в екстремальних умовах, ситуаціях професійної адаптації **в морегосподарській галузі**.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі мають сформувати такі **соціальні навички (Softskills):**

- навички міжособистісної взаємодії;
- здатність бути критичним і самокритичним;
- здатність приймати обґрунтовані рішення.

У результаті вивчення дисципліни здобувачі повинні здобути:

знання:

- психологічну сутність поняття екстремальності, основні підходи до її вивчення у зв’язку з потребами психологічної практики;
- психологічні своєрідності екстремальних ситуацій, чинники та умови, що роблять їх небезпечними для психіки людини;

- ознаки, види, рівні та етапи розвитку екстремальної поведінки людини у професійній діяльності;
- особливості і характер змінених станів психіки в екстремальних умовах;
- індивідуальні (нейродинамічні, характерологічні, вікові, професійні) особливості прояву психоемоційної напруженості;
- зміст, основні напрямки і технології профілактики та подолання стресових та постстресових психоемоційних станів як наслідків неадекватної екстремальної поведінки;
- особливості діяльності психолога щодо організації та проведення індивідуальної консультативної, профілактичної роботи з особами, що пережили несприятливий вплив екстремальних ситуацій;
- основні методи психологічної корекції руйнівних психоемоційних станів.

вміння:

- виявляти зовнішні та особистісні ознаки екстремальності та екстремальної поведінки;
- визначати чинники, що сприяють формуванню станів психоемоційної напруженості (стресових та постстресових);
- використовувати адекватні методи психологічної діагностики негативних станів психоемоційної напруженості;
- надавати психологічну допомогу психотравмованим особам, здійснювати ефективну корекційну роботу з ними.

Програма навчальної дисципліни «Психологія екстремальної діяльності в морегосподарській галузі»

Тема 1. Загальні уявлення про предмет та завдання екстремальності в сучасній психологічній науці, психологія екстремальної діяльності та психологія екстремальної ситуації

1.Проблеми екстремальності в сучасній психологічній науці.

Проблеми діяльності в екстремальній психології.

2. Предмет та завдання екстремальної психології

3. Методи екстремальної психології

4. Програма і методика вивчення психологічних особливостей особистості у екстрімальній ситуації.

Предмет, завдання екстремальних ситуацій. Поняття та види екстремальних ситуацій.

5. Життєві кризи особистості за Ф. Василюком та Т. Титаренко.

Конфліктні та безконфліктні надзвичайні ситуації.

Основна термінологія: *екстремальна психологія; екстремальна діяльність; надзвичайна або екстремальна ситуація;; криза; типи критичних ситуацій.*

Тема 2. Актуальні проблеми психологічного забезпечення професійної діяльності в екстремальних умовах

1. Класифікація надзвичайних (екстремальних) ситуацій

2. Основні поняття екстремальної психології

3. Зміст, принципи та завдання психологічного забезпечення фахівців екстремальних (ризиконебезпечних) професій

Психологічна робота із забезпечення розв’язання професійних завдань та критерії її ефективності

4. Психологічні особливості особистості у екстремальних ситуацій

5. Поняття про стрес та основні підходи до його дослідження.

Суть та основні теорії подолання стресу.

Механізми психологічного захисту особистості у екстремальних ситуаціях.

Основна термінологія *екстремальна ситуація; психологічне забезпечення; стресова ситуація.*

Тема 3. Психологічна готовність до діяльності в екстремальних умовах праці

1. Проблеми психологічної готовності до професійної діяльності фахівців екстремальних професій

2. Психологічна готовність до діяльності в екстремальних умовах праці

3. Професійно-психологічна підготовка працівників екстремальних професій

4. Формування навичок та вмінь для готовності до дій в екстремальних умовах діяльності.

Спеціальна психологічна підготовка.

5. Особливості дії психічної травми при екстремальних ситуаціях.

Психічна травма: короткий історичний огляд проблеми.

6. Типи поведінки в екстремальних ситуаціях.

Основи травмофокусованої терапії.

Основна термінологія: *психологічна готовність; психічна травма; типи поведінки в екстремальних ситуаціях.*

Тема 4. Чинники розвитку синдрому вигорання у працівників ризиконебезпечних професій

1. Теоретико-методологічні засади феномену професійного вигорання.

2. Проблема професійних деструкцій.

3. Психологічні особливості професійного вигорання у фахівців ризиконебезпечних професій.

4. Профілактика проявів синдрому професійного вигорання.

5. Психологічні аспекти посттравматичного стресового розладу як анормальної життєвої кризи.

6. Горе як хвороба, як стрес. Стадії переживання гострого горя.

Основні принципи психологічної допомоги при гострому горі.

7. Посттравматичний стресовий розлад. Особливості терапії стресових станів.

8. Форми і методи психологічної роботи з психотравмою.

9. Реакція дітей та підлітків на смерть близької людини.

Основна термінологія: професійне вигорання; психотравма; посттравматичний стресовий розлад.

Тема 5. Психологічне забезпечення надійної та безпечної діяльності

1. Основні поняття та чинники безпечної і надійної діяльності.

2. Проблема надійності та її механізми в сучасній психологічній літературі.

3. Концепції надійності професійної діяльності спеціалістів.

4. Адаптація та її значення в системі психологічного забезпечення діяльності.

5. Екстремальна професійно-психологічна підготовка персоналу ризиконебезпечних професій.

Організація екстремальної професійно-психологічної підготовки персоналу аварійно-рятувальних служб, військовослужбовців.

Сучасні психолого-педагогічні технології розвитку екстремально значущих якостей персоналу МНС України.

6. Основні стратегії регуляції професійного стресу працівників ризиконебезпечних професій.

Основна термінологія: *чинники безпечної і надійної діяльності; професійно-психологічна підготовка; стратегії регуляції професійного стресу.*

Тема 6. Формування психологічної стійкості до професійного стресу

1. Психологічна характеристика стресостійкості особистості.
2. Теорії стресостійкості особистості та їх характеристика.
3. Вплив травматичного стресу на особистість.
4. Психологічна діагностика стійкості до професійного стресу.

Психологічно-діагностичне забезпечення діяльності у екстремальних ситуаціях

Поняття "метод", "методика", "методологія".

Основні методи дослідження психічного стану, поведінки постраждалих у екстремальних ситуаціях.

Загальна характеристика психотехнік діагностики адаптації до стресу, стресостійкості, дезадаптивних станів у екстремальній ситуації.

Проективні методики, що застосовуються в психології екстремальних ситуацій.

Основна термінологія: *стресостійкість особистості; професійний стрес; адаптація до стресу.*

Тема 7. Психологічне підтримання діяльності фахівців ризиконебезпечних професій

1. Загальна характеристика, сутність і види психологічного підтримання.
2. Чинники формування позитивних станів при психологічному підтриманні та прийнятті управлінських рішень .
3. Засоби та заходи збереження, підтримання та відновлення працездатності спеціалістів в екстремальних умовах
4. Організаційні та психологічні заходи збереження працездатності.
5. Кімната психологічного розвантаження

Основна термінологія: психологічне підтримання*;* формування позитивних станів*;* заходи збереження працездатності фахівців.

Тема 8. Перша психологічна допомога особі у екстремальних ситуаціях

1. Питання, мета та завдання **екстренної психологічної допомоги постраждалим в екстремальній ситуації.**
2. Поняття про **страх, ступор, плач, нервове тремтіння, агресію, апатію, паніку, невроз.**
3. Види **першої психологічної допомоги людям в залежності від психогенної реакції на екстремальну ситуацію.**
4. Особливості першої психологічної допомоги персоналу аварійнорятувальних служб.
5. Основні напрямки роботи психолога в осередку екстремальної ситуації.

Основна термінологія: екстремальна ситуація; психогенна реакція; страх, ступор, плач, нервове тремтіння, агресія, апатія, паніка, невроз; .

Тема 9. Психологічна допомога постраждалим залежно від виду екстремальної ситуації

1. Особливості психічних розладів у постраждалих від стихійних лих, катастроф.

2. Мета, специфіка та завдання основних напрямків комплексної **реабілітації постраждалих в екстремальній ситуації.**

3. Психологічні наслідки, викликані військовими діями.

"Стокгольмський синдром", "В'єтнамський синдом".

4. Особливості психологічної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій та сім'ям загиблих військовослужбовців.

5. Психологічна допомога та самодопомога особі у екстремальних ситуаціях

6. Психологічна **профілактика психічних розладів в осіб, які пережили екстремальну сиуацію.**

Форми і методи психологічної роботи з психотравмою.

Основна термінологія: иди вкомплексної **реабілітації**; психологічна допомога;

Тема 10. Поведінка натовпу в екстремальних ситуаціях

1.Поняття натовпу. Різновиди натовпу.

2.Основні концепції масової поведінки.

3.Специфіка поведінки людей у натовпі.

4. Правила поведінки.

Основна термінологія: **різновиди маси**; натовп; концепції масової поведінки.

Основний зміст практичних занять з дисципліни «Психологія екстремальної діяльності в морегосподарській галузі»

Практичне заняття №1

Тема 1. Загальні уявлення про предмет та завдання екстремальності в сучасній психологічній науці, психологія екстремальної діяльності та психологія екстремальної ситуації

План

1.Проблеми екстремальності в сучасній психологічній науці.

Проблеми діяльності в екстремальній психології.

2. Предмет та завдання екстремальної психології

3. Методи екстремальної психології

4. Програма і методика вивчення психологічних особливостей особистості у екстрімальній ситуації.

Предмет, завдання екстремальних ситуацій. Поняття та види екстремальних ситуацій.

5. Життєві кризи особистості за Ф. Василюком та Т. Титаренко.

Конфліктні та безконфліктні надзвичайні ситуації.

Основна термінологія: *екстремальна психологія; екстремальна діяльність; надзвичайна або екстремальна ситуація;; криза; типи критичних ситуацій.*

Питання до контролю:

1. Назвіть 5 найістотніших (на ваш погляд) подій, що сприяли виникненню екстремальної психології. Відповідь обґрунтуйте.

2. Складіть порівняльну характеристику надзвичайної, екстремальної та кризової ситуацій (із зазначенням критеріїв порівняння).

3. Наведіть приклади надзвичайних ситуацій у вашому регіоні.

Які ознаки цих ситуацій дозволяють вважати їх надзвичайними? Що сприяє сприйняттю цих ситуацій як екстремальних?

4. На прикладі конкретної надзвичайної ситуації, що сталася у вашому регіоні, опишіть особливості психологічної травмування її суб'єктів.

5. Життєві кризи особистості за Ф. Василюком та Т. Титаренком.

Конфліктні та безконфліктні надзвичайні ситуації.

Теми рефератів:

1. Поняття екстремальної, надзвичайної та кризової ситуацій.

2. Співвідношення об'єктивного та суб'єктивного у сприйнятті ситуації як екстремальної.

3. Екстремальна ситуація та екстремальні умови діяльності.

4. Загальна характеристика суб'єктів екстремальної ситуації.

5. Специфіка психологічної травмування різних груп суб'єктів екстремальної ситуації.

6. Конфліктні та безконфліктні надзвичайні ситуації. Життєві кризи особистості.

Література

1. Корольчук, М. С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах [Текст] : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк.– К. : Ніка-центр, 2006. – 580 с.

2. Смирнов Б.А. Психология деятельности в экстремальных ситуациях [Текст] / Б.А. Смирнов, Е.В. Долгополова. – Харьков: Изд-во Гуманитарный Центр, 2007. – 276 с.

3. Прикладна психологія службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку [Текст]: підручник / І. І. Приходько, І. І. Ліпатов, Л.Ф. Шестопалова та ін. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2012. – 336 с

4. Психологія екстремальної діяльності [Текст] : навч. посіб. / І. І. Приходько, О. С. Колесніченко, О. В. Тімченко та ін. / За заг. ред. проф. І. І. Приходька. – Х. : НА НГУ, 2016. – 571 с.

5.Організація психологічної підготовки особового складу підрозділів Сухопутних військ [Текст]: навчально-методичний посібник / за ред. Г.П. Воробйова. – Львів: АСВ, 2012. – 430 с.

6. Туриніна О. Л. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Л. Туриніна. К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2017. 160 с.

7. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. / Загальна редакція: Л. Царенко. Том 2. Київ, 2018. 240 с.

8. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко, Л. Г. Царенко / За ред. З. Г. Кісарчук. Київ : ТОВ «Видавництво «Логос». 207 с.

Тема 2. Актуальні проблеми психологічного забезпечення професійної діяльності в екстремальних умовах

План

1. Класифікація надзвичайних (екстремальних) ситуацій

2. Основні поняття екстремальної психології

3. Зміст, принципи та завдання психологічного забезпечення фахівців екстремальних (ризиконебезпечних) професій

Психологічна робота із забезпечення розв’язання професійних завдань та критерії її ефективності

4. Психологічні особливості особистості у екстремальних ситуацій

5. Поняття про стрес та основні підходи до його дослідження.

Суть та основні теорії подолання стресу.

Механізми психологічного захисту особистості у екстремальних ситуаціях.

Основна термінологія *екстремальна ситуація; психологічне забезпечення; стресова ситуація.*

Питання до контролю:

1. Класифікація надзвичайних (екстремальних) ситуацій
2. Зміст, принципи та завдання психологічного забезпечення фахівців екстремальних (ризиконебезпечних) професій
3. Психологічна робота із забезпечення розв'язання професійних завдань та критерії її ефективності
4. Психологічні особливості особистості у екстремальних ситуацій
5. Поняття про стрес та основні підходи до його дослідження.

Теми рефератів:

1. Класифікація надзвичайних (екстремальних) ситуацій
2. Основні поняття екстремальної психології
3. Психологічна робота із забезпечення розв'язання професійних завдань та критерії її ефективності
4. Психологічні особливості особистості у екстремальних ситуацій
5. Поняття про стрес та основні підходи до його дослідження.
6. Механізми психологічного захисту особистості у екстремальних ситуаціях.

Література

1. Смирнов Б.А. Психология деятельности в экстремальных ситуациях [Текст] / Б.А. Смирнов, Е.В. Долгополова. – Харьков: Изд-во Гуманитарный Центр, 2007. – 276 с.

2. Прикладна психологія службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку [Текст]: підручник / І. І. Приходько, І. І. Ліпатов, Л.Ф. Шестопалова та ін. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2012. – 336 с

3. Корольчук, М. С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах [Текст] : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк.– К. : Ніка-центр, 2006. – 580 с.

4. Психологія екстремальної діяльності [Текст] : навч. посіб. / І. І. Приходько, О. С. Колесніченко, О. В. Тімченко та ін. / За заг. ред. проф. І. І. Приходька. – Х. : НА НГУ, 2016. – 571 с.

Практичне заняття №2

Тема 3. Психологічна готовність до діяльності в екстремальних умовах праці

План

1. Проблеми психологічної готовності до професійної діяльності фахівців екстремальних професій
2. Психологічна готовність до діяльності в екстремальних умовах праці
3. Професійно-психологічна підготовка працівників екстремальних професій
4. Формування навичок та вмінь для готовності до дій в екстремальних умовах діяльності.

Спеціальна психологічна підготовка.

5. Особливості дії психічної травми при екстремальних ситуаціях.

Психічна травма: короткий історичний огляд проблеми.

6. Типи поведінки в екстремальних ситуаціях.

Основи травмофокусованої терапії.

Основна термінологія: *психологічна готовність; психічна травма; типи поведінки в екстремальних ситуаціях.*

Питання до контролю:

1. Яке значення має дослідження установки для розуміння сутності психологічної готовності до діяльності?
2. Які виділяють основні підструктури готовності до праці в екстремальних умовах?
3. Основні положення поняття психологічна готовність до діяльності.
4. Охарактеризуйте фізіологічні механізми психологічної готовності особистості.
5. Які існують сучасні підходи до вивчення психологічної готовності особистості.
6. У відповідності із змістом і конкретними завданнями, які розв’язуються суб’єктом трудової діяльності, психологічну готовність поділяють на які види?
7. Визначить критерії оцінки і показники стану психологічної готовності в екстремальних умовах.
8. Визначить структуру психологічної готовності в умовах ризику.
9. Які є особливості стану психіки при екстремальних ситуаціях.
10. Психічна травма в екстремальних ситуаціях.
11. Які типи поведінки людини в екстремальних ситуаціях.
12. Що таке травмофокусована терапія.

Теми рефератів:

1. Психологічна готовність до діяльності в екстремальних умовах праці
2. Професійно-психологічна підготовка працівників екстремальних професій
3. Спеціальна психологічна підготовка формування навичок та вмінь для готовності до дій в екстремальних умовах діяльності.
4. Психічна травма в екстремальних умовах.
5. Основи травмофокусованої терапії.

Література

1. Бойко, О. В. Психологічна підготовка Ч.1 (теоретичний аспект) [Текст]: навчально-методичний посібник / О .В. Бойко, І. М. Гузенко, В. М. Кожевніков та ін., – Львів: АСВ, 2010. – 200 с.

2. Блінов О.А. Психологія бойової психічної травми : монографія / О.А. Блінов. К. 6 Талком, 2016. 246 с.

3. Корольчук, М. С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах [Текст] : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк.– К. : Ніка-центр, 2006. – 580 с.

4. Психологія екстремальної діяльності [Текст] : навч. посіб. / І. І. Приходько, О. С. Колесніченко, О. В. Тімченко та ін. / За заг. ред. проф. І. І. Приходька. – Х. : НА НГУ, 2016. – 571 с.

5.Організація психологічної підготовки особового складу підрозділів Сухопутних військ [Текст]: навчально-методичний посібник / за ред. Г.П. Воробйова. – Львів: АСВ, 2012. – 430 с.

6. Прикладна психологія службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку [Текст]: підручник / І. І. Приходько, І. І. Ліпатов, Л.Ф. Шестопалова та ін. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2012. – 336 с

Тема 4. Чинники розвитку синдрому вигорання у працівників ризиконебезпечних професій

План

1. Теоретико-методологічні засади феномену професійного вигорання.
2. Проблема професійних деструкцій.
3. Психологічні особливості професійного вигорання у фахівців ризиконебезпечних професій.
4. Профілактика проявів синдрому професійного вигорання.
5. Психологічні аспекти посттравматичного стресового розладу як анормальної життєвої кризи.
6. Горе як хвороба, як стрес. Стадії переживання гострого горя.

Основні принципи психологічної допомоги при гострому горі.

7. Посттравматичний стресовий розлад. Особливості терапії стресових станів.

8. Форми і методи психологічної роботи з психотравмою.
9. Реакція дітей та підлітків на смерть близької людини.

Основна термінологія: професійне вигорання; психотравма; посттравматичний стресовий розлад.

Питання до контролю:

1. Теоретико-методологічні засади феномену професійного вигорання.
2. Психологічні особливості професійного вигорання у фахівців ризиконебезпечних професій.
4. Профілактика проявів синдрому професійного вигорання.
5. Психологічні аспекти посттравматичного стресового розладу як анормальної життєвої кризи.
6. Горе як хвороба, як стрес. Стадії переживання гострого горя.
Основні принципи психологічної допомоги при гострому горі.
7. Посттравматичний стресовий розлад. Особливості терапії стресових станів.
8. Форми і методи психологічної роботи з психотравмою.
9. Реакція дітей та підлітків на смерть близької людини.

Теми рефератів:

1. Психологічні особливості професійного вигорання у фахівців ризиконебезпечних професій.
2. Профілактика проявів синдрому професійного вигорання.
3. Психологічні аспекти посттравматичного стресового розладу як анормальної життєвої кризи.
4. Горе як хвороба, як стрес. Стадії переживання гострого горя.
5. Посттравматичний стресовий розлад. Особливості терапії стресових станів.
6. Реакція дітей та підлітків на смерть близької людини.

Література

1. Бойко, О. В. Психологічна підготовка Ч.1 (теоретичний аспект) [Текст]: навчально-методичний посібник / О .В. Бойко, І. М. Гузенко, В. М. Кожевніков та ін., – Львів: АСВ, 2010. – 200 с.
2. Блінов О.А. Психологія бойової психічної травми : монографія / О.А. Блінов. К. 6 Талком, 2016. 246 с.
3. Корольчук, М. С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах [Текст] : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк.– К. : Ніка-центр, 2006. – 580 с.
4. Психологія екстремальної діяльності [Текст] : навч. посіб. / І. І. Приходько, О. С. Колесніченко, О. В. Тімченко та ін. / За заг. ред. проф. І. І. Приходька. Х. : НА НГУ, 2016. 571 с.

5.Організація психологічної підготовки особового складу підрозділів Сухопутних військ [Текст]: навчально-методичний посібник / за ред. Г.П. Воробйова. – Львів: АСВ, 2012. – 430 с.

6. Туриніна О. Л. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Л. Туриніна. К.: ДП "Вид. дім "Персонал", 2017. 160 с.

7. Прикладна психологія службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку [Текст]: підручник / І. І. Приходько, І. І. Ліпатов, Л.Ф. Шестопалова та ін. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2012. – 336 с

Практичне заняття №3

Тема 5. Психологічне забезпечення надійної та безпечної діяльності

План

1. Основні поняття та чинники безпечної і надійної діяльності.
2. Проблема надійності та її механізми в сучасній психологічній літературі.
3. Концепції надійності професійної діяльності спеціалістів.
4. Адаптація та її значення в системі психологічного забезпечення діяльності.
5. Екстремальна професійно-психологічна підготовка персоналу ризиконебезпечних професій.

Організація екстремальної професійно-психологічної підготовки персоналу аварійно-рятувальних служб, військовослужбовців.

Сучасні психолого-педагогічні технології розвитку екстремально значущих якостей персоналу МНС України.

6. Основні стратегії регуляції професійного стресу працівників ризиконебезпечних професій.

Основна термінологія: *чинники безпечної і надійної діяльності; професійно-психологічна підготовка; стратегії регуляції професійного стресу.*

Питання до контролю:

1. Що є основою професійної надійності персоналу?
2. Як доцільно проводити оцінку професійної надійності?
3. Що таке функціональна надійність?
4. Що розуміють під стресоусталеністю?
5. Які експрес-методики можливо використовувати для визначення загального балансу симпатичної і парасимпатичної регуляції у конкретного працівника?
6. Охарактеризуйте основні підходи щодо підвищення адаптивних можливостей персоналу.

Теми рефератів:

1. Концепції надійності професійної діяльності спеціалістів ризиконебезпечних професій.
2. Адаптація та її значення в системі психологічного забезпечення діяльності.
3. Організація екстремальної професійно-психологічної підготовки персоналу аварійно-рятувальних служб, військовослужбовців.
4. Сучасні психолого-педагогічні технології розвитку екстремально значущих якостей персоналу.
5. Стратегії регуляції професійного стресу працівників ризиконебезпечних професій.

Література

1. Бойко, О. В. Психологічна підготовка Ч.1 (теоретичний аспект) [Текст]: навчально-методичний посібник / О .В. Бойко, І. М. Гузенко, В. М. Кожевніков та ін., – Львів: АСВ, 2010. – 200 с.
2. Блінов О.А. Психологія бойової психічної травми : монографія / О.А. Блінов. К. 6 Талком, 2016. 246 с.
3. Корольчук, М. С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах [Текст] : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк.– К. : Ніка-центр, 2006. – 580 с.
4. Психологія екстремальної діяльності [Текст] : навч. посіб. / І. І. Приходько, О. С. Колесніченко, О. В. Тімченко та ін. / За заг. ред. проф. І. І. Приходька. Х. : НА НГУ, 2016. 571 с.
5.Організація психологічної підготовки особового складу підрозділів Сухопутних військ [Текст]: навчально-методичний посібник / за ред. Г.П. Воробйова. – Львів: АСВ, 2012. – 430 с.
6. Туриніна О. Л. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Л. Туриніна. К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2017. 160 с.
7. Прикладна психологія службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку [Текст]: підручник / І. І. Приходько, І. І. Ліпатов, Л.Ф. Шестопалова та ін. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2012. – 336 с.

Тема 6. Формування психологічної стійкості до професійного стресу

План

1. Психологічна характеристика стресостійкості особистості.
2. Теорії стресостійкості особистості та їх характеристика.
3. Вплив травматичного стресу на особистість.
4. Психологічна діагностика стійкості до професійного стресу.

Психологічно-діагностичне забезпечення діяльності у екстремальних ситуаціях

Поняття "метод", "методика", "методологія".

Основні методи дослідження психічного стану, поведінки постраждалих у екстремальних ситуаціях.

Загальна характеристика психотехнік діагностики адаптації до стресу, стресостійкості, дезадаптивних станів у екстремальній ситуації.

Проективні методики, що застосовуються в психології екстремальних ситуацій.

Основна термінологія: *стресостійкість особистості; професійний стрес; адаптація до стресу.*

Питання до контролю:

1. Психологічна характеристика стресостійкості особистості.
2. Вплив травматичного стресу на особистість.
4. Психологічна діагностика стійкості до професійного стресу.
5. Психологічно-діагностичне забезпечення діяльності у екстремальних ситуаціях.
6. Загальна характеристика психотехнік діагностики адаптації до стресу, стресостійкості, дезадаптивних станів у екстремальній ситуації.
7. Проективні методики, що застосовуються в психології екстремальних ситуацій.

Теми рефератів:

1. Теорії стресостійкості особистості та їх характеристика.
3. Вплив травматичного стресу на особистість.
4. Психологічна діагностика стійкості до професійного стресу
5. Психологічно-діагностичне забезпечення діяльності у екстремальних ситуаціях
6. Загальна характеристика психотехнік діагностики адаптації до стресу, стресостійкості, дезадаптивних станів у екстремальній ситуації.

Література

1. Бойко, О. В. Психологічна підготовка Ч.1 (теоретичний аспект) [Текст]: навчально-методичний посібник / О .В. Бойко, І. М. Гузенко, В. М. Кожевніков та ін., – Львів: АСВ, 2010. – 200 с.

2. Блінов О.А. Психологія бойової психічної травми : монографія / О.А. Блінов. К. 6 Талком, 2016. 246 с.

3. Корольчук, М. С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах [Текст] : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк.– К. : Ніка-центр, 2006. – 580 с.

4. Психологія екстремальної діяльності [Текст] : навч. посіб. / І. І. Приходько, О. С. Колесніченко, О. В. Тімченко та ін. / За заг. ред. проф. І. І. Приходька. Х. : НА НГУ, 2016. 571 с.

5.Організація психологічної підготовки особового складу підрозділів Сухопутних військ [Текст]: навчально-методичний посібник / за ред. Г.П. Воробйова. – Львів: АСВ, 2012. – 430 с.

6. Туриніна О. Л. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Л. Туриніна. К.: ДП "Вид. дім "Персонал", 2017. 160 с.

7. Прикладна психологія службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку [Текст]: підручник / І. І. Приходько, І. І. Ліпатов, Л.Ф. Шестопалова та ін. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2012. – 336 с.

8. Мотиваційні ресурси стресостійкості військовослужбовців підрозділів Національної гвардії України з конвоювання, екстрадиції та охорони підсудних: монографія [Текст] / Н.В. Юр'єва, В.І. Пасічник – Х.: Національна академія НГУ, 2017. – 226 с.

Практичне заняття №4

Тема 7. Психологічне підтримання діяльності фахівців ризиконебезпечних професій

План

1. Загальна характеристика, сутність і види психологічного підтримання.
2. Чинники формування позитивних станів при психологічному підтриманні та прийнятті управлінських рішень .
3. Засоби та заходи збереження, підтримання та відновлення працездатності спеціалістів в екстремальних умовах
4. Організаційні та психологічні заходи збереження працездатності.
5. Кімната психологічного розвантаження

Основна термінологія: психологічне підтримання*;* формування позитивних станів*;* заходи збереження працездатності фахівців.

Питання до контролю:

1. Сутність і види психологічного підтримання фахівців ризиконебезпечних професій.
2. Чинники формування позитивних станів при психологічному підтриманні фахівців ризиконебезпечних професій.
3. Заходи збереження, підтримання та відновлення працездатності спеціалістів в екстремальних умовах.
4. Організаційні та психологічні заходи збереження працездатності фахівців ризиконебезпечних професій.

Теми рефератів:

1. Види психологічного підтримання фахівців ризиконебезпечних професій.

2. Чинники формування позитивних станів при психологічному підтриманні фахівців ризиконебезпечних професій.

3. Організаційні та психологічні заходи збереження працездатності фахівців ризиконебезпечних професій.

4. Кімната психологічного розвантаження фахівців ризиконебезпечних професій.

Література

1. Бойко, О. В. Психологічна підготовка Ч.1 (теоретичний аспект) [Текст]: навчально-методичний посібник / О .В. Бойко, І. М. Гузенко, В. М. Кожевніков та ін., – Львів: АСВ, 2010. – 200 с.

2. Блінов О.А. Психологія бойової психічної травми : монографія / О.А. Блінов. К. 6 Талком, 2016. 246 с.

3. Корольчук, М. С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах [Текст] : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк.– К. : Ніка-центр, 2006. – 580 с.

4. Психологія екстремальної діяльності [Текст] : навч. посіб. / І. І. Приходько, О. С. Колесніченко, О. В. Тімченко та ін. / За заг. ред. проф. І. І. Приходька. Х. : НА НГУ, 2016. 571 с.

5.Організація психологічної підготовки особового складу підрозділів Сухопутних військ [Текст]: навчально-методичний посібник / за ред. Г.П. Воробйова. – Львів: АСВ, 2012. – 430 с.

6. Туриніна О. Л. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Л. Туриніна. К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2017. 160 с.

7. Прикладна психологія службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку [Текст]: підручник / І. І. Приходько, І. І. Ліпатов, Л.Ф. Шестопалова та ін. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2012. – 336 с.

8. Мотиваційні ресурси стресостійкості військовослужбовців підрозділів Національної гвардії України з конвоювання, екстрадиції та охорони підсудних: монографія [Текст] / Н.В. Юр’єва, В.І. Пасічник – Х.: Національна академія НГУ, 2017. – 226 с.

Тема 8. Перша психологічна допомога особі у екстремальних ситуаціях

План

1. Питання, мета та завдання **екстренної психологічної допомоги постраждалим в екстремальній ситуації.**

2. Поняття про **страх, ступор, плач, нервове тремтіння, агресію, апатію, паніку, невроз.**

3. Види **першої психологічної допомоги людям в залежності від психогенної реакції на екстремальну ситуацію.**

4. Особливості першої психологічної допомоги персоналу аварійнорятувальних служб.

5. Основні напрямки роботи психолога в осередку екстремальної ситуації.

Основна термінологія: екстремальна ситуація; психогенна реакція; страх, ступор, плач, нервове тремтіння, агресія, апатія, паніка, невроз; .

Питання до контролю:

1. Питання, мета та завдання екстренної психологічної допомоги постраждалим в екстремальній ситуації.
2. Поняття про страх, ступор, плач, нервове тремтіння, агресію, апатію, паніку, невроз.
3. Види першої психологічної допомоги людям в залежності від психогенної реакції на екстремальну ситуацію.
4. Особливості першої психологічної допомоги персоналу аварійнорятувальних служб.
5. Основні напрямки роботи психолога в осередку екстремальної ситуації.

Теми рефератів:

1. Екстренна психологічна допомога постраждалим в екстремальній ситуації.
2. Страх, ступор, плач, нервове тремтіння, агресію, апатію, паніку, невроз.
3. Перша психологічна допомога людям в залежності від психогенної реакції на екстремальну ситуацію.
4. Перша психологічна допомога персоналу аварійнорятувальних служб.
5. Робота психолога в осередку екстремальної ситуації.

Література

1. Бойко, О. В. Психологічна підготовка Ч.1 (теоретичний аспект) [Текст]: навчально-методичний посібник / О .В. Бойко, І. М. Гузенко, В. М. Кожевніков та ін., – Львів: АСВ, 2010. – 200 с.
2. Блінов О.А. Психологія бойової психічної травми : монографія / О.А. Блінов. К. 6 Талком, 2016. 246 с.
3. Кокун О.М., Агаєв Н.А., Пішко І.О., Лозінська Н.С. Основи психологічної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій: Методичний посібник. – К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2015. – 170 с.
4. Корольчук, М. С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах [Текст] : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк.– К. : Ніка-центр, 2006. – 580 с.
5. Психологія екстремальної діяльності [Текст] : навч. посіб. / І. І. Приходько, О. С. Колесніченко, О. В. Тімченко та ін. / За заг. ред. проф. І. І. Приходька. – Х. : НА НГУ, 2016. – 571 с.
6.Організація психологічної підготовки особового складу підрозділів Сухопутних військ [Текст]: навчально-методичний посібник / за ред. Г.П. Воробйова. – Львів: АСВ, 2012. – 430 с.
7. Туриніна О. Л. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Л. Туриніна. К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2017. 160 с.
8. Прикладна психологія службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку [Текст]: підручник / І. І. Приходько, І. І. Ліпатов, Л.Ф. Шестопалова та ін. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2012. – 336 с.

9. Мотиваційні ресурси стресостійкості військовослужбовців підрозділів Національної гвардії України з конвоювання, екстрадиції та охорони підсудних: монографія [Текст] / Н.В. Юр'єва, В.І. Пасічник – Х.: Національна академія НГУ, 2017. – 226 с.

10. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. / Загальна редакція: Л. Царенко. Том 2. Київ, 2018. 240 с.

11. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко, Л. Г. Царенко / За ред. З. Г. Кісарчук. Київ : ТОВ «Видавництво «Логос». 207 с.

Практичне заняття №5.

Тема 9. Психологічна допомога постраждалим залежно від виду екстремальної ситуації

План

1. Особливості психічних розладів у постраждалих від стихійних лих, катастроф.
2. Мета, специфіка та завдання основних напрямків комплексної **реабілітації постраждалих в екстремальній ситуації.**
3. Психологічні наслідки, викликані військовими діями.

"Стокгольмський синдром", "В'єтнамський синдом".

4. Особливості психологічної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій та сім'ям загиблих військовослужбовців.
5. **Психологічна допомога та самодопомога особі у екстремальних ситуаціях**
6. Психологічна **профілактика психічних розладів в осіб, які пережили екстремальну сиуацію.**

Форми і методи психологічної роботи з психотравмою.

Основна термінологія: иди вкомплексної **реабілітації**; психологічна допомога;

Питання до контролю:

1. Особливості психічних розладів у постраждалих від стихійних лих, катастроф.
2. Мета, специфіка та завдання основних напрямків комплексної **реабілітації постраждалих в екстремальній ситуації.**
3. Психологічні наслідки, викликані військовими діями.

"Стокгольмський синдром", "В'єтнамський синдом".

4. Особливості психологічної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій та сім'ям загиблих військовослужбовців.
5. **Психологічна допомога та самодопомога особі у екстремальних ситуаціях**
6. Психологічна **профілактика психічних розладів в осіб, які пережили екстремальну сиуацію.**

Форми і методи психологічної роботи з психотравмою.

Теми рефератів:

1. Особливості психічних розладів у постраждалих від стихійних лих, катастроф.

2. Мета, специфіка та завдання основних напрямків комплексної **реабілітації постраждалих в екстремальній ситуації.**

3. Психологічні наслідки, викликані військовими діями.

"Стокгольмський синдром", "В'єтнамський синдом".

4. Особливості психологічної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій та сім'ям загиблих військовослужбовців.

5. Психологічна допомога та самодопомога особі у екстремальних ситуаціях

6. Психологічна **профілактика психічних розладів в осіб, які пережили екстремальну сиуацію.**

Форми і методи психологічної роботи з психотравмою.

Література

1. Бойко, О. В. Психологічна підготовка Ч.1 (теоретичний аспект) [Текст]: навчально-методичний посібник / О .В. Бойко, І. М. Гузенко, В. М. Кожевніков та ін., – Львів: АСВ, 2010. – 200 с.

2. Блінов О.А. Психологія бойової психічної травми : монографія / О.А. Блінов. К. 6 Талком, 2016. 246 с.

3. Кокун О.М., Агаєв Н.А., Пішко І.О., Лозінська Н.С. Основи психологічної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій: Методичний посібник. – К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2015. – 170 с.

4. Корольчук, М. С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах [Текст] : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк.– К. : Ніка-центр, 2006. – 580 с.

5. Психологія екстремальної діяльності [Текст] : навч. посіб. / І. І. Приходько, О. С. Колесніченко, О. В. Тімченко та ін. / За заг. ред. проф. І. І. Приходька. – Х. : НА НГУ, 2016. – 571 с.

6.Організація психологічної підготовки особового складу підрозділів Сухопутних військ [Текст]: навчально-методичний посібник / за ред. Г.П. Воробйова. – Львів: АСВ, 2012. – 430 с.

7. Туриніна О. Л. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Л. Туриніна. К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2017. 160 с.

8. Прикладна психологія службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку [Текст]: підручник / І. І. Приходько, І. І. Ліпатов, Л.Ф. Шестопалова та ін. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2012. – 336 с.

9. Мотиваційні ресурси стресостійкості військовослужбовців підрозділів Національної гвардії України з конвоювання, екстрадиції та охорони підсудних: монографія [Текст] / Н.В. Юр’єва, В.І. Пасічник – Х.: Національна академія НГУ, 2017. – 226 с.

10. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. / Загальна редакція: Л. Царенко. Том 2. Київ, 2018. 240 с.

11. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко, Л. Г. Царенко / За ред. З. Г. Кісарчук. Київ : ТОВ «Видавництво «Логос». 207 с.

Тема 10. Поведінка натовпу в екстремальних ситуаціях

План

1.Поняття натовпу. Різновиди натовпу.
2.Основні концепції масової поведінки.
3.Специфіка поведінки людей у натовпі.
4. Правила поведінки.

Основна термінологія: **різновиди маси**; натовп; концепції масової поведінки;

Питання до контролю:

1.Поняття натовпу. Різновиди натовпу.
2.Основні концепції масової поведінки.
3.Специфіка поведінки людей у натовпі.
4. Правила поведінки.

Теми рефератів:

1.Поняття натовпу. Різновиди натовпу.
2.Основні концепції масової поведінки.
3.Специфіка поведінки людей у натовпі.
4. Правила поведінки.

Література

1. Москаленко В.В. Соціальна психологія. Підручник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 688 с.

2. Психологія натовпу й управління ним при виконанні службово-бойових завдань [Текст]: навч. посіб. / І. І. Приходько, О. В. Тімченко, С. Т. Полторак та ін. – Х. : НА НГУ, 2015. – 250 с.

3. Психологія мас : навчальний посібник / автор-упорядник Я.Є. Кальба. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. — 208 с.

4. Туриніна О. Л. Психологія масової поведінки: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Л. Туриніна. — К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. — 152 с.

Диф. залік:

Індивідуальне науково-дослідне завдання,
реферат,
творча робота, презентація.
Або Єсе –аналіз наукової статті з просторів інтернету.

Індивідуальні завдання

1. Проблеми екстремальності в сучасній психологічній науці
2. Проблеми діяльності в екстремальній психології .
3. Предмет та завдання екстремальної психології
4. Методи екстремальної психології
5. Програма і методика вивчення психологічних особливостей персоналу ..
6. Класифікація надзвичайних (екстремальних) ситуацій
7. Основні поняття екстремальної психології
8. Зміст, принципи та завдання психологічного забезпечення фахівців екстремальних (ризиконебезпечних) професій
9. Психологічна робота із забезпечення розв'язання професійних завдань та критерії її ефективності
10. Сучасний стан розроблення проблеми психологічної готовності до професійної діяльності фахівців екстремальних професій
11. Психологічна готовність до діяльності в екстремальних умовах праці
12. Професійно-психологічна підготовка працівників екстремальних професій
13. Формування навичок та вмінь для готовності до дій в екстремальних умовах діяльності. Спеціальна психологічна підготовка
14. Теоретико-методологічні засади феномену професійного вигорання
15. Проблема професійних деструкцій
16. Психологічні особливості професійного вигорання у фахівців ризиконебезпечних професій
17. Профілактика проявів синдрому професійного вигорання
18. Основні поняття та чинники безпечної і надійної діяльності
19. Проблема надійності та її механізми в сучасній психологічній літературі
20. Концепції надійності професійної діяльності спеціалістів
21. Адаптація та її значення в системі психологічного забезпечення діяльності
22. Психологічна характеристика стресостійкості особистості
23. Теорії стресостійкості особистості та їх характеристика
24. Вплив травматичного стресу на особистість
25. Психологічна діагностика стійкості до професійного стресу
26. Загальна характеристика, сутність і види психологічного підтримання
27. Чинники формування позитивних станів при психологічному підтриманні та прийнятті управлінських рішень
28. Засоби та заходи збереження, підтримання та відновлення працездатності спеціалістів в екстремальних умовах
29. Організаційні та психологічні заходи збереження працездатності
30. Кімната психологічного розвантаження

Методи навчання

Дисципліна може викладатися в аудиторному та/або дистанційному форматах.

Програмою курсу передбачено читання лекцій, проведення практичних занять, виконання контрольних робіт і індивідуальних досліджень, організацію дискусій та робот у міні-групах.

Освоєння курсу припускає, крім відвідування лекцій і практичних занять, виконання домашніх завдань, які полягають у вивченні теоретичних уявлень і окремих підходів до процесу консультування.

Для ефективного вивчення навчального курсу пропонується виконати форми робіт, які в цілому становитимуть основу ваших спеціальних та базових знань:

1. Лекційний курс – створено задля введення шляхом передання знань та основних умінь (теоретичних та практичних) під час проведення занять лектором.
2. Практичний курс – комплекс навчальних занять, під час яких Ви зможете актуалізувати теоретичні та практичні основи психофізіології задля закріплення актуального знання.
3. Самостійна робота студента (СРС) – комплекс теоретичних та теоретико-практичних завдань, які треба виконати самостійно протягом вивчення навчального курсу. СРС дає змогу опанувати знання, яке допоможе глибше пізнати теорію та практику.
4. Індивідуальна робота студента (ІРС/ІНДЗ) – є виконання теоретико-практичного індивідуального завдання з курсу .
5. ІРС студента це форма закріплення навчальних знань та допуск до заліку.

Методи діагностики результатів навчання студентів з навчальної дисципліни (комплексна мета: встановлення фактичного обсягу знань та сформованих умінь і навичок з навчальної дисципліни під час її планового вивчення у системі професійної підготовки):

-усне індивідуальне опитування: на лекційних, практичних та індивідуально-консультативних заняттях з метою виявлення рівня засвоєння студентами знань, сформованих навичок і вмінь, а також на заліку (за теоретико-практичним матеріалом);

-письмовий контроль (письмові експрес-опитування, або тестові завдання; поточні контрольні роботи; комплексні контрольні роботи, письмові відповіді під час заліку та ін.);

-індивідуально-дослідницьке завдання;

-колоквіум:

а) встановлення рівня засвоєння базової термінології з кожної теми; б) з’ясування внутрішньої (тематичної) та зовнішньої («між темами») логістики.

До поточної оцінки можуть бути додані бали за участь студента у науково-дослідницькій, пошуковій роботі, олімпіадах та конференціях за даною дисципліною.

Підсумковий контроль здійснюється у формі диф. заліку; допуск до заліку передбачує мінімум 35 балів, які накопичуються у поточному контролі.

Оцінювання роботи: поточний та підсумковий контроль. Усне опитування, доповіді та реферати, письмові контрольні завдання, участь у дискусіях та обговореннях, індивідуальні завдання.

Залік: Індивідуальне науково-дослідне завдання, реферат, творча робота, презентація. **Або Єсе –аналіз наукової статті з просторів інтернету.**

Методи контролю

Використовуються наступні методи контролю: поточний і підсумковий.

Поточний контроль полягає у визначенні рівня та обсягу оволодіння знаннями, навичками і уміннями з тем змістового модулю. Цей контроль здійснюється впродовж аудиторних занять і в позааудиторний час шляхом опитування на практичних заняттях, перевірки результатів виконання практичних і індивідуальних завдань, поточного тестування, складання колоквіуму тощо.

Здобувач, який не склав усі, передбачені цією програмою, індивідуальні завдання, не допускається до складання підсумкового контролю.

Підсумковий контроль здійснюється наприкінці семестру у вигляді екзамену (заліку), у тому числі за допомогою тестування в СМК Moodle, усного опитування за всіма темами дисципліни тощо.

Загальна оцінка з дисципліни становить максимум 100 балів та визначається оцінкою підсумкового контролю з екзамену (заліку).

Якщо здобувач отримав загальну оцінку з дисципліни від 35 до 59 балів, він має право на повторне проходження підсумкового контролю під час екзаменаційної сесії.

Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	**Максимальна кількість балів**
Робота на практичному занятті	20 б
Виконання завдань для самостійної роботи (доповідь, реферат)	10 б.
Творчі завдання	20 б.
Виконання письмової практичної роботи (в т.ч. в СМК Moodle)	10 б.
Підсумкова контрольна робота/тестування	40 б.
Всього	**100 б.**

Критерії оцінювання результатів навчання

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю визначаються згідно з Положенням про організацію освітнього процесу Одеського національного морського університету, що прийнято Наказом ОНМУ від 30.08.2019 року №235-орг.

Для визначення ступеня оволодіння навчальним матеріалом з подальшим його оцінюванням застосовуються такі критерії оцінювання результатів навчання.

Бал	Оцінка ЄКТС	Критерії оцінювання
90 – 100	A	Здобувач вищої освіти має глибокі і системні знання, вміє узагальнювати теоретичний матеріал, співвідносити загальні знання з конкретними ситуаціями; засвідчив уміння критично оцінювати варіантні підходи щодо сутності норм та уявлень; оволодів навиками аналізувати, моделювати та адекватно оцінювати ситуацію; обізнаний з науковими працями вітчизняних та зарубіжних спеціалістів в даній області; матеріал викладає логічно, послідовно, переконливо
82 – 89	B	Здобувач вищої освіти виявив достатньо повні знання курсу; дає правильні, хоча і не завжди повні визначення явищ дійсності; оволодів навичками співвідносити теоретичні знання з конкретними ситуаціями; висловлює своє ставлення до варіантних теорій щодо сутності явищ; засвоїв основи аналітичного
75 – 81	C	
67 – 74	D	Здобувач вищої освіти взагалі засвоїв програмний матеріал курсу в передбаченому обсязі з деякими неточностями у визначенні основних явищ та процесів; намагається висловити своє ставлення до проблемних питань, хоча і не завжди адекватно; вміє аналізувати набуті теоретичні знання і співвідносити їх з конкретними ситуаціями; виклад матеріалу непослідовний, неточний, з наявними помилками.
60 – 66	E	
35 – 59	FX	Здобувач вищої освіти виявив слабкі (відсутність) знання теоретичного програмного матеріалу; не зміг дати визначення основних провідних категорій та явищ; відсутні навички адекватної оцінки норм і теорій; виклад матеріалу непослідовний, нелогічний, фрагментарний, з грубими помилками.
1 – 34	F	

Результати навчання з освітніх компонентів оцінюються за 100-бальною шкалою (від 1 до 100) з переведенням в оцінку за традиційною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Таблиця переведення результатів оцінювання здобувачів вищої освіти

Бал	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	Задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	Незадовільно
1 – 34	F	

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті розповсюджується як на нормативні, так і на вибіркові освітні компоненти навчального плану за освітньою програмою. Перезарахована може бути як дисципліна повністю, так і її складові (змістовні модулі). Визнання результатів навчання у неформальній та інформальній освіті перезарахоуються згідно ПОЛОЖЕННЯ ПРО НЕФОРМАЛЬНУ ТА ІНФОРМАЛЬНУ ОСВІТУ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МОРСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
https://www.onmu.odessa.ua/images/applic/pdf/Polog_non-formal_informal%20education_1.pdf

Методичне забезпечення

1) робоча програма навчальної дисципліни та силабус;
2) плани практичних занять;
3) конспект лекцій;
4) методичні рекомендації щодо організації самостійної та індивідуальної роботи;
5) теми контрольних робіт студентами заочної форми навчання;
6) теми для індивідуальних завдань:
7) питання до заліку.

Додаткова частина Комплексу включає решту навчально-методичних матеріалів забезпечення освітнього процесу, а саме:
1) навчальні посібники, підручники,
2) зошит для практичних робіт;
3) відомості щодо забезпечення здобувачів навчальною та методичною літературою (фонди бібліотек університету, кафедри, гугл-диск кафедри);
4) презентації лекцій у форматі MS Power Point;

5) дидактичні матеріали (роздаткові, наочні матеріали, зразки документів, макети матеріалів тощо);
6) інші навчально-методичні матеріали.
Конспекти лекцій, презентації, відео-матеріали, електронні статті.
Методичні вказівки з організації самостійної роботи студентів до дисципліни.

Сторінка дисципліни у СМК Moodle: посилання
https://us02web.zoom.us/j/84835251298?pwd=VVNSd25HZHZ6OUoxYnlYQTVnQk9EQT09
Идентификатор конференции 848 3525 1298 Код доступа n7gNYE

Рекомендована література та інші джерела інформації

Базова

1. Бойко, О. В. Психологічна підготовка Ч.1 (теоретичний аспект) [Текст]: навчально-методичний посібник / О .В. Бойко, І. М. Гузенко, В. М. Кожевніков та ін., – Львів: АСВ, 2010. – 200 с.
2. Блінов О.А. Психологія бойової психічної травми : монографія / О.А. Блінов. К. 6 Талком, 2016. 246 с.
3. Кокун О.М., Агаєв Н.А., Пішко І.О., Лозінська Н.С. Основи психологічної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій: Методичний посібник. – К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2015. – 170 с.
4. Корольчук, М. С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах [Текст] : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк.– К. : Ніка-центр, 2006. – 580 с.
5. Психологія екстремальної діяльності [Текст] : навч. посіб. / І. І. Приходько, О. С. Колесніченко, О. В. Тімченко та ін. / За заг. ред. проф. І. І. Приходька. – Х. : НА НГУ, 2016. – 571 с.
6.Організація психологічної підготовки особового складу підрозділів Сухопутних військ [Текст]: навчально-методичний посібник / за ред. Г.П. Воробйова. – Львів: АСВ, 2012. – 430 с.
7. Туриніна О. Л. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Л. Туриніна. К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2017. 160 с.
8. Прикладна психологія службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку [Текст]: підручник / І. І. Приходько, І. І. Ліпатов, Л.Ф. Шестопалова та ін. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2012. – 336 с.
9. Мотиваційні ресурси стресостійкості військовослужбовців підрозділів Національної гвардії України з конвоювання, екстрадиції та охорони підсудних: монографія [Текст] / Н.В. Юр’єва, В.І. Пасічник – Х.: Національна академія НГУ, 2017. – 226 с.

10. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. / Загальна редакція: Л. Царенко. Том 2. Київ, 2018. 240 с.

11. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко, Л. Г. Царенко / За ред. З. Г. Кісарчук. Київ : ТОВ «Видавництво «Логос». 2020. 207 с.

Допоміжна

1. Москаленко В.В. Соціальна психологія. Підручник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 688 с.

2. Психологія натовпу й управління ним при виконанні службово-бойових завдань [Текст]: навч. посіб. / І. І. Приходько, О. В. Тімченко, С. Т. Полторак та ін. – Х. : НА НГУ, 2015. – 250 с.

3. Психологія мас : навчальний посібник / автор-упорядник Я.Є. Кальба. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. — 208 с.

4. Туриніна О. Л. Психологія масової поведінки: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Л. Туриніна. — К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. — 152 с.

Інформаційні ресурси

Інтернет ресурси: 1. http://www.nbuv.gov.ua/ - Національна бібліотека України ім.В.І. Вернадського.

2. http://hklib.npu.edu.ua/ - Наукова бібліотека національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова

По закінченні навчального року у всю документацію (програма дисципліни, робоча програма навчальної дисципліни) потенційно можуть вноситися різнопланові інформаційні зміни.